

Vad kan vi lära oss av kriget i Georgien?

Vilka är de långsiktiga följderna av kriget? Tre betydelsefulla lärdomar rör: vikten av fredsbevarande styrkors neutralitet; paramilitärernas roll i Ryssland och till sist det höga pris som nu betalas för den rättsligt tveksamma hanteringen av Kosovo-frågan. Omvärlden borde diskutera dem och analysera dem noga framöver.

En väsentlig princip i upprättandet av fredsbevarande styrkor (sexton sådana finns idag runt om i världen) är att de som deltar i fredsbevarandet är opartiska i konflikten. Detta har inte alls beaktats i den modell som används i Georgien. Omvärlden accepterade en rysk närvaro i Sydossetien och Abchasien efter kriget 1992-1993. Formellt rör det sig om cirka 1,500 fredsbevarare från forna Sovjetunionen i Abchasien. I praktiken har denna styrka styrts helt av Ryssland. Den mycket begränsade observatörsstyrkan, UNOMIG, skickad av FN 1994, kan ha 136 militära observatörer och har ingen effektiv möjlighet att övervaka situationen eller verkställa några beslut. OSSE har haft endast nio obeväpnade militära observatörer i Sydossetien. De ska bli fler inom kort, men fortfarande mycket få och utan reell makt. Blir inte de internationella organisationerna gisslan för partiska fredsbevarare som underblåser konflikter?

Paramilitära grupper används som medel i krigsföringen. Tidigt i det senaste kriget gjorde sig de sydryska kosackerna påmind. De mobiliserade i flera områden i södra Ryssland för att ge sitt stöd till 'sina bröder' i Sydossetien och Abchasien. Kosackerna, vars exakta antal är okänt, är irreguljära halv-militära styrkor som agerar vid sidan om och som komplement till polisen och militären i flera ryska republiker. Kosackerna har länge haft en roll i försvaret av Rysslands södra gränser. De har rätt att bära vapen och samordnar ofta sina operationer med statens. När president Putin träffade president Bush i Beijing fredagen den 8 augusti, medgav president Putin att många 'frivilliga' var på väg från Ryssland till Sydossetien och att det skulle bli 'svårt att upprätthålla fred'. Paramilitära styrkor, såsom kosackerna, och sydossetiska miliser är i liknande situationer ett tacksamt militärt och politiskt verktyg för att frånsäga sig ansvar samtidigt som man styr situationen. Vi vet att olika paramilitära grupperingar är aktiva i stora delar av norra Kaukasus. Folkkrätten menar att det yttersta ansvaret för brott mot den humanitära rätten ligger hos den som har den effektiva kontrollen över territoriet, här Ryssland. Den demokratiska, politiska kontrollen över de militära styrkorna, och därmed ansvaret för deras handlingar, är en av de centrala utgångspunkterna i den moderna staten. Det blir nu nödvändigt att närmare belysa de paramilitära gruppernas strukturer och roll i Ryssland. Detta kan göras genom politiska kanaler, militära samarbetsdiskussioner, akademiska utredningar och underrättelseverksamhet.

Lärdomarna från kriget mellan Ryssland och Georgien bör rimligen även leda till självrannsakan för EU-länderna och Nato om effekten av bombningen av Serbien 1999 med anledning av Kosovo. Bombningen genomfördes utan stöd i FN:s säkerhetsråd, men med brett politiskt stöd. Däremot saknades stöd för ett senare erkännande av Kosovo, något som visas av

att mycket få stater hittills erkänt Kosovo som stat. Ett åberopande av nödvändigheten av 'humanitär intervention' och självförsvar, som även Ryssland åberopat nyligen, måste göras med stor försiktighet och endast när det finns bred konsensus. Det är samtidigt väsentligt att hålla isär frågan om humanitär intervention och den så kallade 'skyldigheten att skydda' från frågan om erkännande av nya stater. I dagens värld ska ingen stormakt kunna 'bomba fram' nya stater, vilket bör ses som en framgång för världssamfundet.

Sia Spiliopoulou Åkemark

Docent i folkrätt, Direktör Ålands fredsinstitut